

มาตรฐานการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของ
เจแปนฟาวน์เดชั่นกับการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น
ในประเทศไทย

- เชิญชวนให้เข้าร่วมสัมมนาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น
ในวันพุธที่ 16 มีนาคม -

「JF日本語教育スタンダードとタイの日本語教育」
- 3月16日(水) 日本語教育セミナーへのおさそいです -

สวัสดิ์

ครับทุกท่าน บทความพิเศษในวันนี้ขอเปลี่ยน
บรรยากาศไปจากเดิมเล็กน้อย ครั้งนี้จะเป็นบทความเชิญชวนให้เข้าร่วม
“สัมมนาการเรียน การสอนภาษาญี่ปุ่น” ซึ่งจะจัดขึ้นที่ฝ่ายภาษาญี่ปุ่น
เจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพฯ ณ อาคารเสริมมิตรในวันพุธที่ 16 มีนาคมนี้
บทความอาจจะยาวไปสักหน่อย แต่เมื่อได้อ่านแล้วอาจจะรู้สึกอยากเข้าร่วม
สัมมนานี้ขึ้นมาก็ได้ จึงอยากให้อ่าน จนจบครับ

ปีที่แล้วได้มีการสำรวจความคิดเห็นของครูที่ไม่ได้เป็นเจ้าของภาษา 100 กว่า
คนที่สอนภาษาญี่ปุ่นระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยซึ่งเข้าร่วมการอบรม
ภาษาญี่ปุ่น เนื้อหาในแบบสอบถามมีดังนี้

- 1) ท่านคิดว่าการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารด้านการพูดจำเป็น
สำหรับผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนในระดับ
มัธยมศึกษาหรือไม่ หากคิดว่าจำเป็น กรุณาระบุเหตุผล
- 2) ยกตัวอย่างว่าท่านดำเนินการสอนโดยคำนึงถึงการสื่อสารทางด้าน
การพูดอย่างไร
- 3) ท่านคิดว่าอะไรเป็นปัญหาในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร
ด้านการพูดในชั้นเรียนทุกท่านคิดอย่างไรกับคำถาม 3 ข้อนี้ครับ

みなさん、こんにちは。今回のタ
ウン巻頭記事はいつもと少し趣
を変えて、3月16日(水)にサ
ミットタワーのJFバンコク日本文
化センターで開催される「日本語教
育セミナー」へのおさそいです。
少し長いですが、これを読むとこの
セミナーに参加したくなりますから、
ぜひ最後まで読んでください。

昨年、ある教師研修会に参加したタイの中等教育で日本語を
教える、100名を越すノンネイティブの先生を対象に、アンケ
ートを実施したことがあります。アンケートの内容はこんな
んです。

- 1) タイの、特に中等教育の日本語学習者にとって、口頭での
コミュニケーション能力の育成は重要だと思いますか。もし重要
と思うなら、その理由も書いてください。
- 2) 具体的に、口頭コミュニケーションを意識して、どんな授
業をしていますか。
- 3) 授業でコミュニケーション能力の育成を行うとき、問題を
感じることはどんなことですか。この3種類の質問です。みなさ
んはどうですか。

結果はなかなか興味深いものでした。

まず、口頭コミュニケーション能力の育成が
大切だと思うかどうかについては、106名中
103名の先生方が「とても重要である」と答
え、残りの3名の先生方も「少し重
要である」との答えでした。では
「なぜ重要であるか」の問に対し
ては、いろいろな意見が
書いてありましたが、

สารบัญ / 目次

มาตรฐานการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของเจแปนฟาวน์เดชั่นกับ
การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย

J F 日本語教育スタンダードとタイの日本語教育

1

คอร์สภาษาญี่ปุ่นสำหรับบุคคลทั่วไป

一般講座の募集

6

บทความผู้เชี่ยวชาญ : การเสริมสร้างทักษะการสื่อสารในชั้นเรียน

J F 専門家寄稿 : 「クラスの中でコミュニケーションの力を養う」

8

มีอะไรบอกเพื่อน

みうらくんの耳寄り情報コーナー

10

แนะนำสื่อการสอน

教材紹介

12

ผลการสำรวจเป็นที่น่าสนใจอย่างมาก

ข้อแรกเกี่ยวกับคำถามที่ว่าการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารด้านการพูดสำคัญหรือไม่ มีครูจำนวน 103 คนจากครูจำนวน 106 คนที่ตอบแบบสอบถาม ให้ความเห็นว่า “จำเป็นอย่างมาก” ส่วนครูที่เหลืออีก 3 คนตอบว่า “จำเป็นนิดหน่อย” และเมื่อถามว่า “ทำไม่ถึงจำเป็น” ก็มีความคิดเห็นหลากหลาย แต่แยกออกเป็นประเด็นใหญ่ๆ ได้ดังนี้

คำตอบที่มีมากที่สุดคือ “จุดประสงค์ของการเรียนภาษาคือเพื่อให้สามารถพูดสื่อสารได้” ดูเหมือนว่าครูจำนวนหนึ่งในสี่คิดแบบนั้น และมีครูอีกจำนวนเท่าๆ กันมีความเห็นว่า “หากจะใช้ภาษาญี่ปุ่นจริงๆ แล้ว การพูดเป็นสิ่งที่คุณคิดถึงเป็นอันดับแรก” นอกจากนี้ก็มีความเห็นว่า “เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้นเรียนอยากเรียนรู่มากยิ่งขึ้น” “รู้สึกว่าการใช้ภาษาญี่ปุ่นมากขึ้น มองเห็นเป็นรูปธรรมได้ชัดเจนมากที่สุด” “ทำให้รู้สึกว่าจะสามารถทำได้”

จากความคิดเห็นดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่าครูต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่า “การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารด้านการพูดในห้องเรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยเป็นสิ่งจำเป็น”

ในเมื่อครูมีความเห็นว่าต้องพัฒนาความสามารถในการสื่อสารด้านการพูดแล้ว ครูจะดำเนินการสอนอย่างไร มีการใช้กิจกรรมต่างๆ ที่ใช้กันอยู่ปกติ เช่น “ใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ (Role play)” “ให้ผู้นเรียนพยายามใช้ภาษาญี่ปุ่นเท่าที่จะทำได้เวลาที่พูดคุยกับครู เช่น ทักทายเป็นภาษาญี่ปุ่น” “หาโอกาสให้ผู้นเรียนได้พูดคุยภาษาญี่ปุ่นกับอาจารย์ชาวญี่ปุ่นในโรงเรียนหรือกับแขกชาวญี่ปุ่นบ่อยๆ” นอกจากนี้ มีครูที่ตอบว่า “สอบสนทนาเป็นประจำ” ก็มี ดูเหมือนว่าทุกคนใช้วิธีการต่างๆ กันอยู่หลายวิธี

แต่เมื่อดูผลของวิธีการต่างๆ ข้างต้นที่ใช้กันว่าช่วยให้ผู้นเรียนพูดภาษาญี่ปุ่นได้เก่งขึ้นหรือไม่ ดูเหมือนจะไม่เป็นเช่นนั้น ต่อคำถามที่ว่าอะไรคือปัญหาในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการสื่อสารด้านการพูด ก็มีคำตอบหลากหลาย

ปัญหาที่ครูมากกว่าครึ่งพบมากที่สุดเป็นปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการใช้ภาษาคือ “เรียนภาษาญี่ปุ่นแล้ว ไม่รู้จะไปใช้จริงได้ที่ไหน” รองลงมาคือครูจำนวนเกือบครึ่งรู้สึกว่ “อยากจะสอน แต่หาเวลาสอนไม่ได้” ถึงแม้อยากจะสอนโดยเน้นการสื่อสารก็ตาม นอกจากนี้มีปัญห่อื่นๆ อีกเช่น “การสร้างแรงจูงใจให้กับผู้นเรียนทำได้ยาก” “ไม่มีตำราที่เหมาะสม” “ไม่เกี่ยวกับข้อสอบเข้ามหาวิทยาลัย” “ประเมินวัดผลทำได้ยาก” “ในหนึ่งห้องมีผู้นเรียนจำนวนมากเกินไป” “ครูขาดความรู้ความสามารถ” ฯลฯ

สิ่งที่เห็นได้จากผลสำรวจพบว่าเท่าที่ของครูภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยที่มีปัญหาคือ “อยากให้ผู้นเรียนมีความมั่นใจตัวเองในสิ่งที่ตนคิด อยากให้ผู้นเรียนสื่อสารกับชาวญี่ปุ่นเป็นภาษาญี่ปุ่นได้ แต่ไม่มีเวลาที่จะสอนแบบนั้น ตำราที่เหมาะสมก็ไม่มี ไม่รู้วิธีการสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้กับผู้นเรียน ครูเองก็กลัวใจกับการขาดความรู้ความสามารถของตนเอง พยายามสอนอย่างเต็มที่แล้วแต่กลับไม่มีโอกาสที่จะใช้ภาษาญี่ปุ่นนอกห้องเรียนได้” แะจึงเลยนะครับ แล้วจะทำอย่างไรดี

“คู่มือ あきこと友だちコミュニケーションハンドブック”

ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นดังกล่าวที่ประเทศไทยประสบอยู่ เจแปนฟาว์นเดชัน กรุงเทพฯ ได้พัฒนาสื่อการสอนที่จะช่วยแก้ปัญหาตั้งแต่ปีที่แล้วโดยนำตำรา “あきこと友だち” มาเสนอว่าจะสอนอย่างไรจึงจะเป็นการเรียนการสอนที่เน้นความสามารถในการสื่อสารด้านการพูดซึ่งตำรา “あきこと友だち” นี้เป็นตำราเรียนภาษาญี่ปุ่นขั้นต้นที่เจแปนฟาว์นเดชัน กรุงเทพฯ ได้จัดทำขึ้นเมื่อปี 2547 และใช้กันอย่างแพร่

大別すれば次のような結果でした。まず、「口頭コミュニケーション能力の獲得が言語学習のそもそもの目的であるから」という答えが一番多く、全体の4分の1の先生がそう思っているようでした。また同数程度の先生方が「実際に日本語を使うとしたら話す場面が一番考えやすいから」との意見をお持ちでした。ほかにも「学習者の動機付けにつながる」とか、「一番目に見える形で日本語が上手になったことが実感できる」、「達成感につながる」という意見もありました。

このことから「タイの中等教育の日本語の教室では、口頭コミュニケーション能力の育成はとても重要である」ということが、現場の先生方の共通の見解であるといつてよいと思われます。

では先生方は、こういった口頭コミュニケーション能力の育成を意識して、具体的にどのようなことをやっているのでしょうか。「ロールプレイなどのアクティビティ」、「学習者が先生と話すときには、あいさつなど、なるべく日本語で話すように心がけている」、「学校の日本人教師や日本人ゲストと、たくさん日本語が話せるような機会を設ける」などの日常的な取り組みがあったほか、「定期的に口頭テストを行っている」などの答えもありました。みなさんいろいろな取り組みをなさっているようです。

しかし上記のような取り組みの結果、生徒さんたちがみんな上手に日本語が話せるようになっているかというと、なかなかそうは行かないようです。口頭コミュニケーション育成の授業でどんな問題点を感じているかという問に対し、実にさまざまな答えがありました。

一番多かったのは「せっかく学習しても、実際に日本語使う場所がない」という日本語の使用環境に関するもので、全体の半数以上の先生方が指摘していました。次にコミュニケーションを中心にした学びをやりたくても、「なかなか時間が取れない」と感じている先生方も半数近くいました。ほかには「生徒を動機付けするのが難しい」、「適当な教材がない」、「大学入試と関係がない」、「成績評価が難しい」、「ークラスの生徒数が多すぎる」、「教師の能力不足」などが挙げられていました。

以上の結果から窺える、タイの悩める日本語教師の姿は、「生徒たちに、自分が思っていることを自信をもって、日本人と日本語でコミュニケーションできるようになってほしい」と思っている。でも、そのための授業になかなか時間がとれず、適当な教材もなく、学生のやる気を引き出す方法も分からず、教師自身の能力不足を悩みながら、一生懸命やっただけで、教室の外では日本語を使う場所がなかった」というものかもしれません。これは大変ですね。どうしたらいいのでしょうか。

“あきこと友だちコミュニケーションハンドブック”

国際交流基金バンコク日本文化センターでは昨年から、こういったタイの日本語教育が抱える課題に対し、ひとつの解決への道を探るツールの開発を行ってきました。それは、タイの中等教育で広く使われている、当センターが2004年に開発した初級日

หลายในระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย “คู่มือ あきこと友だちコミュニケーションハンドブック” (ชื่อเรียกชั่วคราว ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า “คู่มือ”) เป็นคู่มือที่พัฒนามาจากแนวคิด “มาตรฐานการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของเจแปนฟาวน์เดชั่น (JF Standard)” ที่เจแปนฟาวน์เดชั่นได้เผยแพร่ไปเมื่อปีที่แล้ว แม้โครงการพัฒนาสื่อการสอนนี้ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ดี แต่จะขอแนะนำเนื้อหาของ “คู่มือ” ในงานสัมมนาที่จะจัดขึ้นในครั้งนี้

“คู่มือ” ประกอบด้วยเนื้อหา 4 ส่วนดังนี้

(1) 「あきことCan-do」 ที่ระบุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละบทในตำรา「あきこと友だち」ว่าผู้เรียน “สามารถทำ...ได้” โดยยึดแนวคิด “มาตรฐานการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของเจแปนฟาวน์เดชั่น Can-do (JF Standard Can-do)”

(2) 「進め方の提案」นำเสนอตัวอย่างว่าจะสอนเนื้อหาในตำรา「あきこと友だち」อย่างไรจึงจะนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารด้านการพูดตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละบทของตำรา「あきこと友だち」

(3) 「ピア評価シート」“ใบประเมินระหว่างผู้เรียนกันเอง” โดยผู้เรียนจะประเมินกันเองจากใบงาน (task) ทำயบที่มียู่ทุกบทในตำรา「あきこと友だち」และ「教師用評価シート」“ใบประเมินของครูผู้สอน” ให้ครูใช้ประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

(4) 「あきこと活動プラス」ซึ่งรวบรวมกิจกรรมต่างๆ เช่น ใบงาน (task) หลายๆ แบบทำยบที่แต่ละบทหรือแบบฝึกหัดใหม่ๆ

ใน “คู่มือ” นี้ได้มีการนำเรื่อง “ภาษาญี่ปุ่นเพื่อความเข้าใจแบบองค์รวม” มาสอดแทรกไว้ในส่วนต่างๆ ของ “คู่มือ” “ภาษาญี่ปุ่นเพื่อความเข้าใจแบบองค์รวม” เป็นเรื่องที่ “มาตรฐานการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของเจแปนฟาวน์เดชั่น (JF Standard)” มุ่งหวังให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้จริง “ภาษาญี่ปุ่นเพื่อความเข้าใจแบบองค์รวม” ประกอบด้วย “ความสามารถในการพิชิตภารกิจให้ลุล่วง” กับ “ความสามารถในการเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่าง” และยังแบ่งย่อยออกเป็น 53 หมวดโดยเป็น “กิจกรรมการใช้ภาษาในการสื่อสาร” กับ “ทักษะการใช้ภาษาในการสื่อสาร” ดังแผนภูมิ 1 「スタンダードの木」 “ต้นไม้มาตรฐาน” ปัจจุบัน 53 หมวดที่ประกอบกันเป็นต้นไม้เป็น “มาตรฐานการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของเจแปนฟาวน์เดชั่น Can-do (JF Standard Can-do)” ซึ่งบรรยายว่าในแต่ละหัวข้อ 「～ができる」 “สามารถทำ...ได้” โดยแบ่งผลสัมฤทธิ์เป็นระดับ A1～C2

「あきことCan-do」ทำขึ้นโดยยึดแนวคิด “มาตรฐานการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของเจแปนฟาวน์เดชั่น Can-do (JF Standard Can-do)” ตัวอย่างเช่น 「あきことCan-do」ของบทที่ 3 「がっこあんない」เป็นการพิชิตภารกิจให้ลุล่วงซึ่งเป็นการกิจที่จำกััดจริงๆ คือ “สามารถแนะนำที่ตั้งหรือสถานที่ที่อยู่ใกล้ตัว เช่น ห้องเรียนหรือห้องสมุด โดยใช้สำนวนที่มีอยู่อย่างจำกัดมากได้” แต่พอถึงบทที่ 20 「学校のけいじばん」 แม้จะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับโรงเรียนเหมือนกัน แต่เป็น 「あきことCan-do」 ที่ยกระดับขึ้นอย่างมากคือ “สามารถถ่ายทอดข่าวสารที่ได้ยิน ได้อ่าน ได้เห็นเกี่ยวกับเรื่องราวรอบๆ ตัวหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในโรงเรียนให้กับคนอื่นโดยใช้ศัพท์สำนวนง่ายๆ ได้” ใน “มาตรฐานการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของเจแปนฟาวน์เดชั่น Can-do” จัดให้การณิแรกอยู่ในระดับ A1 ส่วนการณิหลังอยู่ในระดับ A2

本語教科書「あきこと友だち」を使って、どのように学習を進めていけば、口頭コミュニケーション能力の育成を意識した授業ができるかを提案するものです。「あきこと友だちコミュニケーションハンドブック」(仮称：以下「ハンドブック」)というこの冊子は、国際交流基金が昨年発表した「JF日本語教育スタンダード」の理念に沿ったものです。まだ完全には開発プロジェクトは終了していませんが、このセミナーでは「ハンドブック」の中身の紹介をする予定です。

「ハンドブック」はつぎの4つの内容からできています。

(1) 「JF日本語教育スタンダードCan-do」に基づいた、「あきこと友だち」の各課の目標を「～ができる」というかたちで記述した「あきことCan-do」

(2) 「あきこと友だち」の内容をどのように進めると、「あきこと友だち」が目指す口頭コミュニケーション能力の育成につながるかのサンプルを提案する「進め方の提案」

(3) 「あきこと友だち」の各課についている最終タスクを、学習者同士で評価する「ピア評価シート」および、先生が学習者の達成成果を評価するための「教師用評価シート」

(4) 各課最終タスクのバリエーションや新しい練習などをいくつかまとめた活動集、「あきこと活動プラス」

この「ハンドブック」は、「JF日本語教育スタンダード」がめざす「相互理解の日本語」の実現のため、「JF日本語教育スタンダード」の考え方が、さまざまな部分にちりばめられています。「相互理解の日本語」は「課題達成能力」と「異文化理解能力」からなり、さらにそれらを「コミュニケーション言語活動」と「コミュニケーション言語能力」の、53のカテゴリーに細かく分けて、「スタンダードの木」として視覚的に表しています(図-1)。この木を構成する53の要素はそれぞれがA1～C2までの到達段階別に「～ができる」という記述の、「JF日本語教育スタンダードCan-do」として提供されています。

「あきことCan-do」はこの「JF日本語教育スタンダードCan-do」をもとに作られました。たとえば第3課「がっこあんない」の「あきことCan-do」は「教室や図書館など、身近な場所や位置を非常に限られた表現を使って案内できる」というごく限られた課題達成ですが、これが第20課「学校のけいじばん」になると、同じ学校に関する事柄でも「自分の身の周りや学校でのことがらについて、聞いたり読んだり、見たりした情報を簡単な語彙や表現を使って他の人に伝えることができる」という、かなりレベルが上がった「あきことCan-do」になります。「JF日本語教育スタンダードCan-do」では前者はA1というレベルですが後者はA2に分類されます。

「ハンドブック」では、「あきこと友だち」のすべての課にこの「あきことCan-do」を設定しました。そして「ハンドブック」の(3) 学生用、教師用の「評価シート」、(4) 「あきこと活動

ใน “คู่มือ” จะมี “あきこCan-do” ในทุกบทของตำรา “あきこと友だち” รวมทั้ง (3) “ใบประเมิน” สำหรับผู้เรียนและครูผู้สอนและ (4) “あきこ活動プラス” ก็ทำโดยยึด “あきこCan-do” เป็นหลัก

การจัดสัมมนาวันที่ 16 มีนาคม

ต่อจากนี้จะขอย้อนกลับไปที่เรื่องการสัมมนา “คู่มือ” นี่จะเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหของครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนในประเทศไทยที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นของบทความหรือไม่

การสัมมนาในวันที่ 16 มีนาคมนี้ ประกอบด้วยเนื้อหาดังนี้

- (1) การอภิปราย (Panel Discussion) เป็นช่วงการนำเสนอปัญหา
- (2) อธิบายเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของเจแปนฟาวน์เดชั่น (JF Standard)
- (3) แนะนำ “คู่มือ あきこと友だちコミュニケーションハンドブック” ซึ่งอยู่ในช่วงที่เจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพฯ กำลังดำเนินการอยู่และให้ทดลองประเมินกิจกรรมของผู้เรียน
- (4) อภิปรายสรุป

การอภิปราย (Panel Discussion) จะนำเสนอปัญหา โดยเชิญอาจารย์สอนภาษาญี่ปุ่นในสถาบันต่างๆ ในประเทศไทยมาร่วมอภิปรายถึงปัญหาหรือสิ่งที่กำลังประสบในการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยตลอดจนปัญหาที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ ผู้ร่วมอภิปรายมี 4 ท่านด้วยกันคือ ผศ.รณกวรรณ เลหาบุระณกิจ คະຕະກິ (จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) อาจารย์ภารดี อิงขจรกุล (จากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา) คุณอุษณีย์ วัฒนพันธ์ (จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ) อาจารย์ Ryushi MIHARA (อาจารย์ประจำศูนย์อูระวะ เจแปนฟาวน์เดชั่น ประเทศญี่ปุ่น) และมีพิธีกรดำเนินรายการโดย Takashi MIURA หัวหน้าคณาจารย์ประจำเจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพฯ

หลังการอภิปรายจะเชิญอาจารย์ Yukako MORIMOTO ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบการพัฒนามาตรฐานที่ศูนย์อูระวะ เจแปนฟาวน์เดชั่น ประเทศญี่ปุ่น มาอธิบายโดยสรุปเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของเจแปนฟาวน์เดชั่น (JF Standard) ต่อจากนั้นอาจารย์ Miki SHIBUYA อาจารย์ประจำเจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพฯ จะมาแนะนำ “คู่มือ あきこと友だちコミュニケーションハンドブック” ที่กล่าวไปก่อนหน้านี้ ในการแนะนำนี้จะให้ท่านชมวีดิทัศน์ภาพกิจกรรมในห้องเรียนที่ได้ใช้ “คู่มือ” นี้จริง พร้อม ๆ กับจะให้ผู้เข้าสัมมนาได้ลองประเมินกิจกรรมของผู้เรียน นอกจากนี้จะให้อาจารย์โรงเรียนนั้นกล่าวถึงความรู้สึกเกี่ยวกับสภาพกิจกรรมหรือความเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนด้วย

ในตอนสุดท้ายจะให้ผู้อภิปรายขึ้นเวทีอีกครั้งเพื่ออภิปรายเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยร่วมกับผู้เข้าสัมมนา แนวคิดเรื่อง “มาตรฐานการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของเจแปนฟาวน์เดชั่น (JF Standard)” จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยในรูปแบบใด และจะขอรับฟังความคิดเห็นจากผู้อภิปรายทุกท่านเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของ “คู่มือ あきこと友だちコミュニケーションハンドブック” ซึ่งได้นำแนวคิดเรื่อง “มาตรฐานการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของเจแปนฟาวน์เดชั่น” มาทำให้เห็นเป็นรูปเป็นร่างมากยิ่งขึ้น พร้อมกับการพิจารณาถึงอนาคตของการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยต่อไป

プラス” も、いずれも「あきこCan-do」をベースに作られています。

3月16日にセミナーをします

さてセミナーの話に戻ります。この稿の冒頭でお話した、タイの学校で日本語を教える先生方の悩みですが、この「ハンドブック」が何かの役に立てるでしょうか。

3月16日のセミナーは次のような構成を考えています。

- (1) 問題提起のためのパネルディスカッション
- (2) JF日本語教育スタンダードについて
- (3) JFバンコク日本文化センターで開発中の「あきこと友だちコミュニケーションハンドブック」紹介と評価体験
- (4) まとめのためのパネルディスカッション

問題提起のためのパネルディスカッションはタイの日本語教育の現場で活躍する先生方に登壇していただき、冒頭で述べたようなことも含めて、現在タイ国の日本語教育が抱えている課題や問題点について、討議していただきます。パネラーには片桐カノックワン・ラオハブラナキットさん（チュラロンコン大学助教授）、パラディ・ウンカチョークンさん（トリアム・ウドム中等学校教員）、ウサニー・ワタナパンさん（タイ国教育省）、三原龍志さん（国際交流基金日本語国際センター専任講師）の4人の先生方を予定しています。司会は国際交流基金バンコク日本文化センター主任講師の三浦多佳史が務めます。

パネルセッションの後、まずJF日本語教育スタンダードの概要について、国際交流基金日本語国際センターで、スタンダードの開発に従事していた、森本由佳子講師に説明してもらいます。その後バンコク日本文化センターの渋谷実希専任講師が、前述の「あきこと友だちコミュニケーションハンドブック」の紹介を行います。この中では、実際に「ハンドブック」を使用して実施した教室内活動の様子をDVDで見ながら、会場の参加者といっしょに活動の評価を体験することも予定しています。またその学校の先生から、活動の様子や学習者の変化などについて感想を述べてもらうことになっています。

そして最後にもう一度パネラーの先生方に登壇いただき、会場の参加者も含めて、タイ国における日本語教育についてご討議いただきます。タイの日本語教育の課題に、「JF日本語教育スタンダード」の考え方がどのような形で貢献できるか。また「JF日本語教育スタンダード」の理念を、より具体的な形で表した「あきこと友だちコミュニケーションハンドブック」の可能性などについて、パネラーのみなさんから意見を頂戴しつつ、タイ国の日本語教育の未来を考えていくセミナーにしたいと考えています。

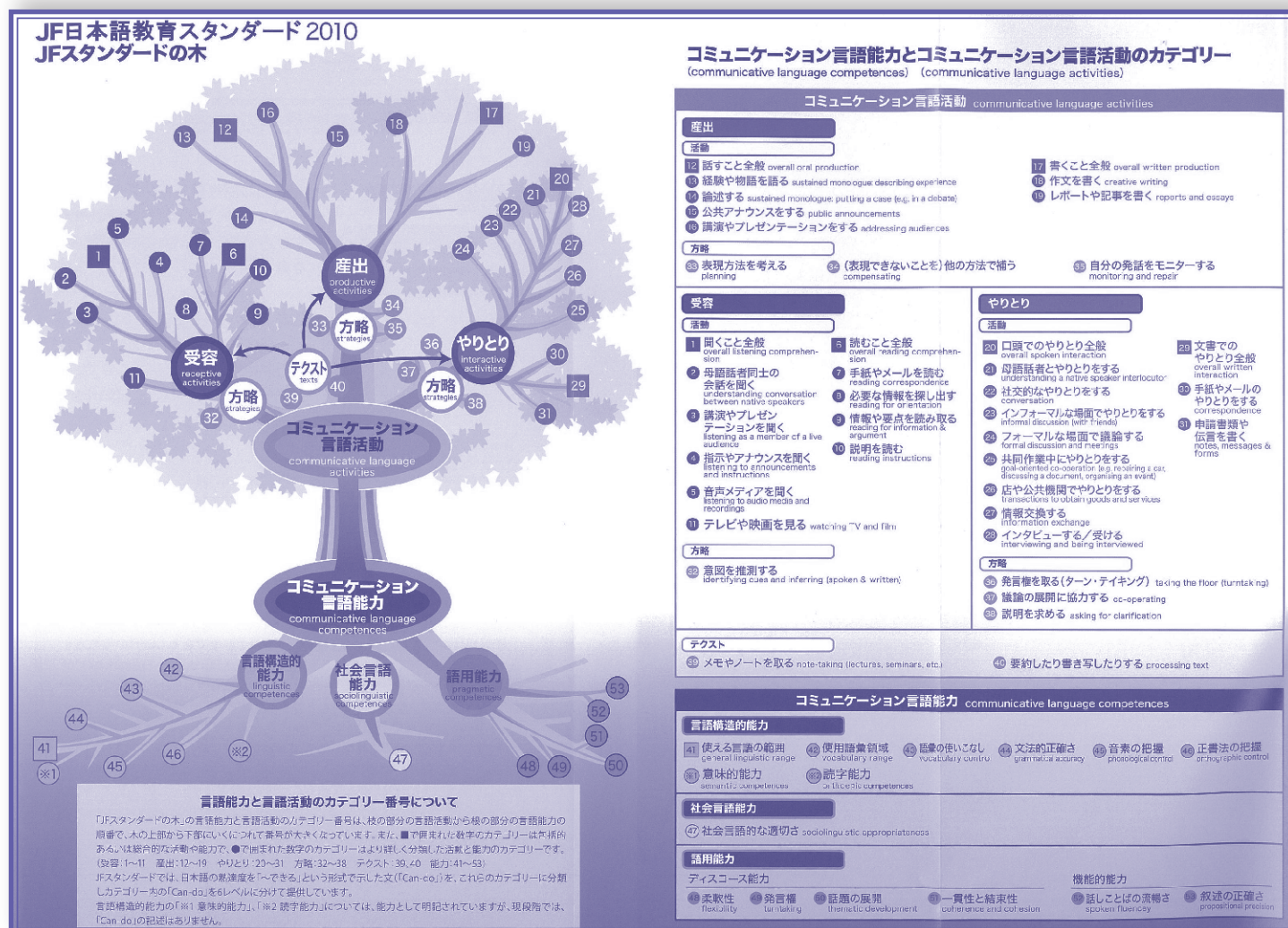
รายละเอียดเกี่ยวกับการสัมมนาของเจแปนฟาว์นเดชั่น กรุงเทพฯ ในวันพุธที่ 16 มีนาคม มีดังต่อไปนี้

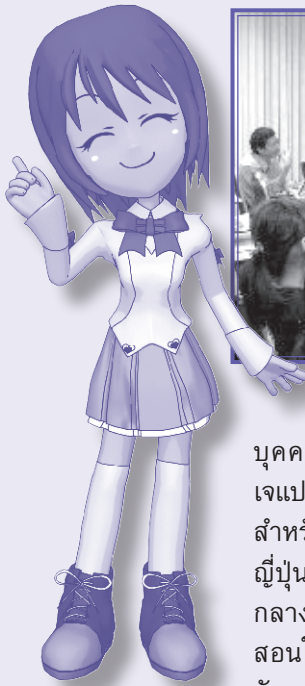
1. ระยะเวลา : วันพุธที่ 16 มีนาคม 2554 ตั้งแต่ 09.00 น. - 17.00 น.
2. สถานที่ : ห้องสัมมนาที่จัดขึ้นเป็นพิเศษ ฝ่ายภาษาญี่ปุ่น เจแปนฟาว์นเดชั่น กรุงเทพฯ ชั้น 10 อาคารเสริมมิตร
3. หัวข้อสัมมนา : มาตรฐานการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของ เจแปนฟาว์นเดชั่นกับการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย
4. วิทยากร :
 - ① อาจารย์ Yukako MORIMOTO
(อาจารย์ผู้รับผิดชอบการพัฒนามาตรฐานการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของเจแปนฟาว์นเดชั่น ศูนย์อูระวะ ประเทศญี่ปุ่น)
 - ② อาจารย์ Miki SHIBUYA (อาจารย์ประจำเจแปนฟาว์นเดชั่น กรุงเทพฯ)
5. ผู้เข้าร่วมอภิปราย :
 - ① ผศ.ดร.กนกวรรณ เลหาบุญระกิบ คตะกิริ
(อาจารย์ประจำจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
 - ② อาจารย์ภารดี อิงขจรกุล (อาจารย์ประจำโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา)
 - ③ คุณอุษณีย์ วัฒนพันธ์ (หัวหน้าสถาบันการแปลและส่งเสริมภาษาจีน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ)
 - ④ อาจารย์ Ryushi MIHARA
(อาจารย์ประจำศูนย์อูระวะ เจแปนฟาว์นเดชั่น ประเทศไทย)
6. ผู้ดำเนินรายการ : อาจารย์ Takashi MIURA
(หัวหน้าคณาจารย์ประจำเจแปนฟาว์นเดชั่น กรุงเทพฯ)
อาจารย์ทุกท่านครับ พบกันในงานสัมมนานะครับ

3月16日(水) 国際交流基金日本語教育セミナーの概要は以下のとおりです。みなさああん。お待ちしております。

1. 日時 : 2011年3月16日(水)、
午前9時開始、17時ごろまで
2. 場所 : 国際交流基金バンコク日本文化センターサミット
タワー10階特設会場
3. テーマ : 「JF日本語教育スタンダードとタイの日本語教育」
4. 講演者 :
 - ① 森本由佳子 (日本語国際センターJF日本語教育スタンダード開発担当講師)
 - ② 渋谷実希 (バンコク日本文化センター専任講師)
5. パネル参加者 :
 - ① 片桐カノクワン・ラオハブラナキッ (チュラロン
コン大学助教授)
 - ② パラディ・ウンカチョクン (トリナム・ウドム中等
学校)
 - ③ ウサニー・ワタナバン (タイ国教育省)
 - ④ 三原龍志 (国際交流基金日本語国際センター専任講師)
6. モデレーター :
三浦多佳史 (バンコク日本文化センター主任講師)

แผนภูมิ 1 : 図-1

一般講座とは、一般の日本語学習者のために国際交流基金バンコク日本文化センターが開いている日本語コースです。昼間働いている方も来られるように、クラス時間は平日夕方と土曜日の午前・午後になっています。当講座の受講生は毎年250名前後ですが、6～7割が社会人の方々です。

当講座では、一般的な語学コースに加え、他の学校ではあまり見られない内容のコースも開いています。例えば、過去には、マンガ・アニメから見る日本、ドラマ、上級コミュニケーションなどのコースも開講しました。日本文化センター図書館も同じ階にあり、授業にきた際に図書館を利用することもできます。

ではQ & A形式で説明を続けましょう。

Q. どんな人が勉強できますか。

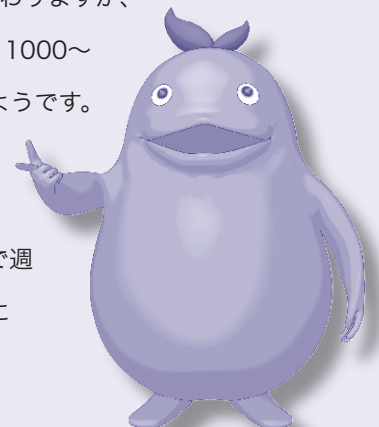
A. 一般講座は中級以上の方が対象ですので、入学試験があります。ただし日本語能力試験に合格された方は試験免除になりますので、申し込みの時に確認してください。現在、中級130人、上級120人ほどの方が勉強しています。

Q. どうやったら勉強できますか。

A. 一般講座は年に2回募集しています。4月末頃と9月末頃です。募集の詳しい情報はJFのウェブサイトに掲載されますので、募集の時期にJFサイト (<http://www.jfbkk.or.th/>) をご覧ください。

Q. 費用はどれぐらいかかりますか。

A. 登録したコースの数で変わりますが、だいたい1学期(4か月)で、1000～3000バーツ程度の方が多いようです。2010年度現在は、1000バーツで90分の授業が週1回の計算ですので、2000バーツで週2回、3000バーツで週3回になります。

คอร์สภาษาญี่ปุ่นสำหรับบุคคลทั่วไปเป็นคอร์สภาษาญี่ปุ่นที่เจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพฯ เปิดสอนสำหรับบุคคลทั่วไปที่สนใจเรียนภาษาญี่ปุ่น และเพื่อให้ผู้ที่ทำงานในเวลากลางวันสามารถมาเรียนได้ จึงเปิดสอนในตอนเย็นของวันธรรมดาและวันเสาร์เต็มวัน ในแต่ละปีมีผู้เรียนประมาณ 250 คน โดย 60-70% เป็นคนวัยทำงาน

นอกจากคอร์สภาษาญี่ปุ่นทั่วไปแล้ว ยังมีคอร์สที่มีเนื้อหาที่ไม่ค่อยจะเปิดสอนเท่าไรนักในโรงเรียนสอนภาษาญี่ปุ่นอื่นๆ อาทิ เช่น เคยเปิดสอนคอร์สมองญี่ปุ่นจากการ์ตูนและอะนิเมะ คอร์สภาษาญี่ปุ่นจากละคร คอร์สภาษาญี่ปุ่นเพื่อการสื่อสารระดับสูง

นอกจากนี้ ห้องสมุดเจแปนฟาวน์เดชั่นก็อยู่ชั้นเดียวกัน เมื่อมาเรียนก็สามารถแวะใช้บริการห้องสมุดได้ด้วย

ต่อไป ขออธิบายเกี่ยวกับคอร์สนี้ในรูปแบบถาม-ตอบนะครับ

Q. ใครสมัครเรียนได้บ้าง

A. เนื่องจากเป็นคอร์สสำหรับผู้เรียนที่มีความรู้ภาษาญี่ปุ่นระดับกลางขึ้นไป จึงมีการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่นก่อนเข้าเรียน หากผู้เรียนมีผลการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่นผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ก็จะได้รับการยกเว้นการสอบดังกล่าว ขอให้ตรวจสอบตอนสมัครนะครับ ปัจจุบันมีจำนวนผู้เรียนระดับกลาง 130 คน ระดับสูง 120 คน

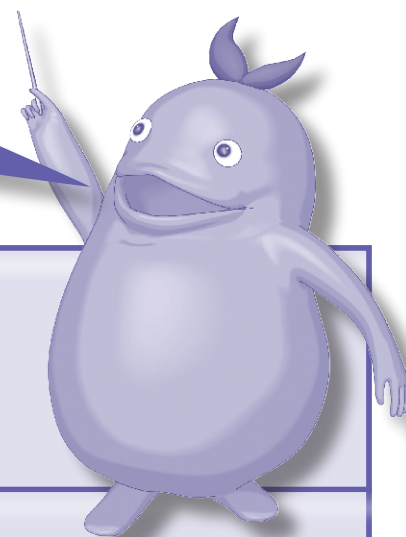
Q. แล้วจะสมัครเรียนได้อย่างไร

A. คอร์สสำหรับบุคคลทั่วไปเปิดรับสมัครปีละ 2 ครั้งประมาณปลายเดือนเมษายนและปลายเดือนตุลาคม รายละเอียดการรับสมัครจะแจ้งไว้ที่เว็บไซต์เจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพฯ โปรดดูที่ <http://www.jfbkk.or.th/> เมื่อมีการประกาศรับสมัคร

Q. เสียค่าลงทะเบียนเรียนเท่าไร

A. ขึ้นอยู่กับจำนวนครั้งเรียนของแต่ละคอร์ส โดยประมาณ 1000-3000 บาทต่อเทอม (4 เดือน) สำหรับปีการศึกษา 2553 คอร์สที่เรียน 1 ครั้ง 90 นาที ต่อสัปดาห์ ค่าลงทะเบียน 1000 บาท เรียน 2 ครั้ง ต่อสัปดาห์ ค่าลงทะเบียน 2000 บาท และ เรียน 3 ครั้งต่อสัปดาห์ ค่าลงทะเบียน 3000 บาท

ตารางด้านล่างจะเป็นการสรุปรายละเอียดต่างๆ ของคอร์สครับ
一般講座の概要については下の表をご覧ください。

เวลาเรียน 開講期間	ทุกปีของเดือนมิถุนายน-เดือนกันยายน (เทอมต้น) และเดือนพฤศจิกายน-เดือนกุมภาพันธ์ (เทอมปลาย) เทอมละ 15 สัปดาห์ 毎年 6～9 月（前期）、11～2 月（後期）各15週
ชั่วโมงเรียน 開講時間	เวลาเย็น (18.45-20.15 น.) ของวันธรรมดา (อังคาร-ศุกร์) และช่วงเช้าและช่วงบ่ายของวันเสาร์ ครั้งละ 90 นาที 1 หรือ 2 ครั้งต่อสัปดาห์ 平日（火～金）の夕方（18:45～20:15）と土曜午前・午後 各コース 1 回90分、週 1 回または週 2 回
คอร์สเรียน 開講コース	ประมาณ 18 คอร์สต่อเทอม แบ่งออกเป็นคอร์สที่เน้นทักษะเฉพาะด้าน เช่น ไวยากรณ์ การอ่าน การฟัง การสนทนา และคอร์สที่แยกตามวัตถุประสงค์ เช่น ภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ การแปล * คาดว่าจะเพิ่มจำนวนคอร์สที่เปิดสอนในปีการศึกษาหน้า 文法・読解・聴解・会話などの技能別コース、ビジネス・翻訳などの目的別コースを各学期に18コースほど開講。 ※ 来年度以降、開講コース数を増やしていく予定。
ค่าลงทะเบียน 受講費用	เรียน 1 ครั้ง/สัปดาห์ เทอมละ 1000 บาท (ปีการศึกษา 2553) ผู้เรียนลงทะเบียนเรียน 1-3 คอร์สตามต้องการ * อาจมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนคอร์สที่ลงทะเบียนได้ โปรดตรวจสอบในแต่ละเทอม 週 1 回のコースで 1 学期1000バーツ (2010年度)。 受講生は希望により 1～3 コース程度を受講。 ※変更の可能性がありますので、学期ごとにご確認ください。
ระดับคอร์ส 開講レベル	ระดับสูง – เทียบเท่าความรู้ภาษาญี่ปุ่นระดับ 1/ระดับ 2 (N1/N2) ระดับกลาง – เทียบเท่าความรู้ภาษาญี่ปุ่นระดับ 2/ระดับ 3 (N2/N3) 上級--日本語能力試験 1・2 級（N 1・N 2）程度 中級--日本語能力試験 2・3 級（N 2・N 3）程度
วิธีสมัคร 入学方法	เปิดรับสมัครก่อนเปิดเทอม (เทอมต้นประมาณปลายเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤษภาคม เทอมปลายประมาณปลายเดือนกันยายนถึงต้นเดือนตุลาคม ผู้สมัครต้องสอบวัดระดับความรู้ภาษาญี่ปุ่นของฝ่ายภาษาญี่ปุ่น แต่ผู้ที่มีใบแสดงผลสอบวัดระดับความรู้ภาษาญี่ปุ่นสามารถนำมาขอยกเว้นการสอบดังกล่าวได้ 各学期の開始前に募集（前期は 4 月下旬～5 月上旬、後期は 9 月下旬～10 月上旬）。 応募者は当講座のレベル判定試験を受けることが必要。 ただし日本語能力試験合格者には試験免除あり。

บทความพิเศษ : การเสริมสร้างทักษะการสื่อสารในชั้นเรียน

J F 専門家寄稿 : 「クラスの中でコミュニケーションの力を養う」

ทั้งที่รู้คำศัพท์และไวยากรณ์มากมายแต่ยังไม่สามารถพูดสื่อสารได้ ทำให้เป็นเช่นนั้น ในบทความนี้จะขอนำเสนอกิจกรรมที่เสริมสร้างทักษะการสื่อสารในชั้นเรียนด้วยการย้อนกลับไปมองกระบวนการที่นำมาสู่การสนทนา

1. องค์ประกอบในการสื่อสารระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง

ปกติเวลาที่พวกเราพูดคุยกันนั้นการสื่อสารเกิดขึ้นได้อย่างไร มาดูตัวอย่าง แล้วลองคิดว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้างในการสื่อสาร

- A : Bさん、今週の土曜日、何か予定入ってる？
B : ううん、特にないよ。何かあるの？
A : 友だちとバーベキューするんだけど、一緒に行かない？
B : うわあ、楽しそう。行く行く！！

คุณเอามาพูดเพื่อจุดประสงค์อะไร ก็เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ “ในการชวนคุณบีไปทำบาร์บีคิว” ในตอนที่เรพูดคุยกันจะต้องมีจุดประสงค์ และเราสื่อสารกันเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ อันถัดถัดไป ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังจะมี **Information Gap** ในขณะที่เริ่มพูด คุณเอไม่ทราบว่าคุณบีจะสะดวกหรือตอบรับคำชวนหรือไม่ ซึ่งข้อมูลที่คู่สนทนามีกับข้อมูลที่เรามีนั้น มีช่องว่าง ดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงจำเป็นต้องสื่อสารเพื่อที่จะอุดช่องว่างนั้น นอกจากนี้ เพื่อที่จะชวนคุณบี คุณเอเป็นผู้กำหนดเองว่าจะสื่อสาร “สิ่งที่อยากจะพูดออกไป” “ในรูปแบบใด” หากคุณบีไม่ใช่เพื่อนแต่เป็นหัวหน้า ก็คงจะใช้วิธีพูดที่แตกต่างออกไป เราเรียกการเลือกเนื้อหาและการเลือกสำนวนและคำศัพท์ในการสื่อสารนี้ว่า **สิทธิในการเลือก** นอกจากนี้ ผู้พูดก็จะปรับท่าทีการปฏิสัมพันธ์ตามการโต้ตอบของคู่สนทนา หากคุณบีไม่สะดวก คุณเอก็จะต้องปรับเปลี่ยนเป็นอย่างอื่น เราเรียกการปรับเปลี่ยนท่าทีการปฏิสัมพันธ์ของผู้พูดจากการดูคู่สนทนาว่ารับรู้ข้อมูลที่ตนเองสนใจได้หรือไม่ และมีท่าทีตอบรับเช่นไรว่า **ปฏิสัมพันธ์โต้ตอบ**

ดังที่กล่าวมาข้างต้น ในการสื่อสารจริงมีองค์ประกอบต่างๆ ที่มีความสำคัญ ทั้งท่าทีที่โต้ตอบในเวลาขณะนั้นก็มีความสำคัญเช่นกัน ในขณะที่ใช้ภาษาแม่พูดอยู่อาจจะไม่ทันสังเกต การใช้ภาษาต่างประเทศในการสนทนาเป็นเรื่องยากนั้นเป็นสิ่งที่แน่นอนอยู่แล้ว ดังนั้นในการที่จะเสริมสร้างศักยภาพการสื่อสารในชั้นเรียนนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องฝึกการเรียนรู้ในชั้นต่างๆ เป็นอย่างดี โดยปรับให้เข้ากับระดับของผู้เรียน

2. การฝึกฝนเพื่อให้เชื่อมโยงไปสู่การสื่อสาร

มาดูวิธีการฝึกฝนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการสื่อสารจากตัวอย่างกิจกรรมต่อไปนี้

(1) Skit

Skit คือ “บทสนทนาสั้นๆ หรือบทละครสั้นๆ” ครูผู้สอนจะเตรียมบทสนทนาที่มีบางส่วนให้นักเรียนได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาได้อย่างอิสระ (ในส่วนที่ขีดเส้นใต้ของตัวอย่างด้านล่างนี้) นักเรียนจะแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มละ 2-4 คน แล้วเปลี่ยนเนื้อหาตรงส่วนที่ขีดเส้นใต้และท่องฝึกฝนจนขึ้นใจ จากนั้นก็จะแสดงท่าทางต่างๆ และบางครั้งจะใช้อุปกรณ์เล็กๆ น้อยๆ ประกอบด้วย

- A : Bさん、今日の放課後、何か予定がある？
B : ううん、ないよ。何かあるの？
A : Cさんとカラオケに行くんだけど、一緒に行かない？
B : うわあ、カラオケ大好き。行く行く！！

ผู้เรียนได้คิดในส่วนที่ขีดเส้นใต้เอง จึงมี **สิทธิในการเลือก** มากกว่าการให้ท่องจำทั้งแบบนั้นเล็กน้อย สำหรับผู้เรียนที่ “แค่ให้พูดออกมาเป็นภาษาญี่ปุ่นก็ถือว่าพยายามอย่างมากแล้ว” รูปแบบการฝึกเช่นนี้จะเป็นการฝึกที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการตนเองทำได้ แต่ถ้าดูให้ละเอียดพบว่า การฝึกเช่นนี้จะไม่มีทั้ง **จุดประสงค์ Information Gap** และ **ปฏิสัมพันธ์โต้ตอบ** ถ้าหากจะให้ใกล้เคียงกับการสื่อสารจริงมากขึ้นอีกสักหน่อย ขอให้ลองดำเนินกิจกรรมขั้นต่อไปที่กล่าวถึง

(2) บทบาทสมมติ (role-play)

บทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่ต้องแสดงบทบาทตามคำสั่ง รูปแบบที่มักจะทำกันคือ ให้บรรดาบทบทสมมติที่มีหน้าตาเหมือนบรรดานักเรียนกับนักเรียนที่จับคู่กันคนละ 1 ใบ แล้วให้แต่งบทสนทนาและแสดงไปตามบทบาทที่ได้รับ

Miki SHIBUYA

อาจารย์ประจำฝ่ายภาษาญี่ปุ่น เจแปนฟาวนด์ชั่น กรุงเทพฯ

国際交流基金 日本語専門家
バンコク日本文化センター 渋谷美希

語彙や文法の知識はたくさんあるのに、なかなかコミュニケーションができない…。それはどうしてなのでしょう？今回は、話す行為のプロセスを振り返り、クラスの中でコミュニケーションの力を養う活動について考えてみたいと思います。

1. 話し手と聞き手との間のコミュニケーションの要素

私たちが普段会話をするとき、コミュニケーションはどのように行われているのでしょうか。例を見て、コミュニケーションの要素について考えてみましょう。

- A : Bさん、今週の土曜日、何か予定入ってる？
B : ううん、特にないよ。何かあるの？
A : 友だちとバーベキューするんだけど、一緒に行かない？
B : うわあ、楽しそう。行く行く！！

さて、Aさんは何のために話しているのでしょうか。「Bさんをバーベキューに誘う」という **目的** を達成するためですね。私たちが話す時には必ず目的があり、その目的を達成するためにコミュニケーションをしています。次に、二人の間には、**情報差** があります。話し始めたとき、AさんはBさんの都合や、誘いに応じるかどうかを分かっていません。このように、相手が知っていることと自分が知っていることの間に情報差があり、それを埋めようとするのがコミュニケーションです。さらにAさんは、Bさんを誘うために、「言いたいこと」を「どうやって伝えるか」、自分で決めました。もしBさんが友だちではなく、上司だったら、違う話し方をしていたでしょう。どんな内容を、どんな表現や語彙を使って伝えるか選ぶことを、**選択権** と言います。また、相手の反応によっては、自分の対応を変えていかなければいけません。もしBさんの都合が悪かったら、Aさんは別の対応をしていたはずです。このように、相手に情報がきちんと伝わったかどうか、どんな反応をしているかなどを確認しながら、自分の対応を変化させていくことを **反応** と言います。

以上のように、実際のコミュニケーションには様々な要素が必要となり、即興性も要求されます。母語で話す時には意識していませんが、外国語で会話をするのが難しいのは当然ですね。ですから、クラスの中でコミュニケーションの能力を伸ばすためには、学習者のレベルに合わせ、学習の段階をきちんと踏んで練習を進めることが大切です。

2. コミュニケーションにつなげるための練習

では、活動の例を見ながら、コミュニケーションの力を伸ばす練習の方法を考えましょう。

(1) スキット (skit)

スキットは、「短い会話、寸劇」のことを言います。教師は、学習者が任意に変えたり、自由な内容を盛り込む余地のある会話文（下の例では、___の部分）を用意しておきます。学習者は、2～4人のグループになり、___を自分たちで変えて、暗記するまで練習し、身振りをまぜたり、時には小道具も使って演じます。

- A : Bさん、今日の放課後、何か予定がある？
B : ううん、ないよ。何かあるの？
A : Cさんとカラオケに行くんだけど、一緒に行かない？
B : うわあ、カラオケ大好き。行く行く！！

___の部分を自分たちで考えるので、このまま暗記するだけよりも少し **選択権** がありますね。「日本語を口に出すだけで精一杯」の学習者にとっては、十分達成感の感じられる練習だと思います。でもよく見ると、この練習には **目的** も **情報差** も **反応** もありません。もう少し実際のコミュニケーションに近づけようと思ったら、次の段階の活動に進んでみましょう。

(2) ロールプレイ (role-play)

ロールプレイは、指示通りに役割を演じる活動です。よく行われる形式は、ペアにした学習者それぞれに下のようなロールカードを渡し、会話をさせ、演じさせるものです。

บัตรบทบาทสมมติ A

บทบาท : นักเรียนมัธยม

สถานการณ์ : หลังโรงเรียนเลิก อยากไปเที่ยวเลยชวนคุณบี

- ① ถามเกี่ยวกับโปรแกรมหลังเลิกเรียน
- ② ให้ชวนไปคาราโอเกะ

บัตรบทบาทสมมติ B

บทบาท : นักเรียนมัธยม

สถานการณ์ : หลังโรงเรียนเลิก ไม่ได้มีธุระอะไร
คุณเอซึ่งเป็นเพื่อน มาชวนไปเที่ยว

- ① บอกว่าตนเองไม่มีโปรแกรมอะไร
- ② ตอบรับคำชวนจากคุณเอ

จุดประสงค์ของบทสนทนาครั้งนี้คือ “การชวนคุณบี” และการที่ไม่มีบทพูดที่กำหนดไว้ให้ ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้เลือกสำนวนให้เข้ากับสถานการณ์และคู่สนทนา ซึ่งนั่นคือกิจกรรมที่มี**สิทธิ์ในการเลือก** อาจกล่าวได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ใกล้เคียงกับการสื่อสารจริงมากกว่ากิจกรรม (1) Skit คราวนี้ลองมาดูข้อ② ในบัตรบทบาทสมมติ A และ B “เนื้อหาที่ชวน” และ “การตอบรับคำชวน” จะเป็นส่วนที่ถูกกำหนดไว้ตายตัว จึงไม่มี **Information Gap** เลยไม่มีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการโต้ตอบตามท่าที่**ปฏิสัมพันธ์โต้ตอบ**ของคู่สนทนา แต่ถ้าหากเปลี่ยนส่วนเหล่านี้เป็น “ให้ชวนเพื่อนโดยกำหนดกิจกรรมที่จะชวนเอง” “ถ้าเห็นด้วยก็ให้ตอบรับคำชวน” จะเป็นเช่นไร ผู้เรียนจะต้องกำหนดเองว่าจะชวนทำอะไรหรือจะตอบรับหรือปฏิเสธคำชวน จึงทำให้เกิด **Information Gap** และปฏิสัมพันธ์โต้ตอบ แต่เปลี่ยนคำสั่งในบัตรก็จะเห็นว่าแบบฝึกนี้ใกล้เคียงกับการสื่อสารจริง

แต่การเล่น “บทบาท” ที่ไม่ใช่ตัวเองโดยดูบัตรบทบาทสมมติไปพูดไปนั้น จะแตกต่างจากการสื่อสารปกติ ท้ายนี้ลองมาดูกิจกรรมกันอีกสักหนึ่งกิจกรรม

3. กิจกรรมการสื่อสาร

เตรียมกระดาษที่เขียนจำนวนเงินตั้งแต่ 50 บาทจนถึง 1 แสนบาท อย่างละ 2 ใบ (ช่วงต่างของจำนวนเงินปรับให้เข้ากับชั้นเรียน) แจกกระดาษนี้ให้กับผู้เรียนคนละ 1 ใบ และดำเนินกิจกรรมโดยชี้แจงผู้เรียนดังนี้

1. ต่อไปจะแจกการ์ดให้นักเรียน อย่าให้ใครดูการ์ดนี้เป็นอันขาดจนกว่าเกมจะจบ สิ่งเขียนในการ์ดคืองบสำหรับไปเที่ยวกับเพื่อนในวันสุดสัปดาห์ ให้ใช้เงินนี้เที่ยวให้หมด นักเรียนลองคิดในใจดูว่าจะทำอะไรดี
2. หากกำหนดเรียบร้อยแล้ว ให้ชวนคนรอบข้างดู ฟังเนื้อหาที่ชวนแล้ว ถ้าคิดว่าเงินของตัวเองกับคู่สนทนาเท่ากัน ให้ตอบรับ ถ้าคิดว่าไม่เท่ากัน ให้ปฏิเสธ ถ้าต่างฝ่ายต่างตอบรับซึ่งกันและกันแล้ว ก็ให้จับคู่แล้วนั่งลง

เป็นอย่างนี้บ้างคะ กิจกรรมข้างต้นมีจุดประสงค์ในการชวนเหมือนกับ Skit และ Role-Play แต่ผู้เรียนจะดำเนินการสนทนาเพื่อให้บรรลุ**จุดประสงค์**โดยการใส่ใจกับเงินในกระเป๋าของคู่สนทนา (Information Gap) และเลือกสำนวนในการพูดกับเนื้อหาในการชวนให้เข้ากับจำนวนบของตน (**สิทธิ์ในการเลือก**) พร้อมทั้ง**ปฏิสัมพันธ์โต้ตอบ**ของคู่สนทนาไปด้วย เป็นกิจกรรมที่มียอดประกอบในการสื่อสารครบถ้วนเลยนะคะ นอกจากนี้ยังสร้างโอกาสให้ได้พูดคุยกับเพื่อนร่วมห้องที่มีหลายรูปแบบ อีกทั้งยังมีบรรยากาศของเกมคิดว่านักเรียนคงจะชอบ เลยอยากให้ทุกคนทดลองนำไปใช้ดู ในระหว่างการทำกิจกรรม ผู้สอนควรใส่ใจว่าผู้เรียนใช้ภาษาญี่ปุ่นอยู่หรือเปล่า หรือใช้ภาษาญี่ปุ่นถูกต้องหรือเปล่าด้วยนะคะ

อนึ่ง ก่อนทำกิจกรรมเหล่านี้ การฝึกขั้นพื้นฐานเพื่อให้ผู้เรียนออกเสียงและใช้ไวยากรณ์ได้ถูกต้องก็เป็นสิ่งสำคัญ ขอให้ผู้สอนฝึกสิ่งต่างๆ ที่จำเป็นโดยปรับให้เข้ากับลักษณะและระดับของผู้เรียนด้วยนะคะ

4. สรุป

ครั้งนี้ได้หยิบยกกิจกรรมขึ้นมา 3 กิจกรรม หากผู้สอนคำนึงถึง **จุดประสงค์ Information Gap สิทธิ์ในการเลือก ปฏิสัมพันธ์โต้ตอบ** ทั้ง 4 อย่างตั้งแต่ตอนเริ่มเข้าสู่บทเรียนและการฝึกแล้ว การสื่อสารก็น่าจะเกิดขึ้นเรียน ทั้งผู้สอนและผู้เรียนหากมีโอกาสสนทนาเกี่ยวกับเรื่องจริงของตัวเองจากการถามเพื่อให้รู้จักกันมากขึ้นแล้วละก็ จะทำให้เกิดการสนทนาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน การให้โอกาสผู้เรียนพูดมากๆ และการทำให้ผู้เรียนมั่นใจเป็นสิ่งสำคัญ หวังว่าจะได้พูดคุยสื่อสารกับทุกคนเป็นภาษาญี่ปุ่นสักวันนะคะ

ロールカード A

役割 : 高校生

状況 : 放課後、遊びに行きたいです。

友達のBさんを誘うことにしました。

- ① Bさんの放課後の予定を聞いてください
- ② カラオケに誘ってください

ロールカード B

役割 : 高校生

状況 : 放課後はひまです。

友達のAさんから誘われました。

- ① 放課後予定がないことを伝えてください
- ② Aさんからの誘いを受けてください

この会話の**目的**は「Bさんを誘う」ことです。また、決まったセリフやシナリオがないので、学習者は自分でその場面や相手に合った表現を選ばなければいけません。つまり、**選択権**のある活動ですね。(1)のスキット活動よりも、実際のコミュニケーションに近づいた活動だと言えるでしょう。では、ロールカードAとBの②を見てください。「誘いの内容」や「誘いを受けること」があらかじめ決められているので、情報の差はなく、相手の反応によって対応を変える必要もありません。では、この部分をそれぞれ「何をするか決めて誘ってください」「よければ誘いを受けてください」と変えると、どうでしょうか。何に誘うか、誘いを受けるかどうかを学習者が自分で決めますから、**情報**の差も、**反応**も出てきますね。カードの指示を少し変えるだけで、実際のコミュニケーションに近づくことが分かったと思います。

ただ、ロールカードを見ながら話したり、自分ではない「役割」を演じることは、普段のコミュニケーションとは違います。では、最後にもう一つ活動を見てみましょう。

3. コミュニケーション活動

50パーツから10万パーツまで、金額の書いてある紙を2枚ずつ用意します（金額の幅はクラスに合わせる）。学習者にその紙を1枚ずつ配ります。以下のように指示して進めます。

1. 今からカードを配ります。ゲームが終わるまで、誰にも見せてはいけません。そこに書いてあるのは、週末友だちと遊びに行くための予算です。このお金を全部使って遊んでください。さあ、何をしますか？頭の中で考えてください。

2. 何をするか決まったら、まわりの人を誘ってみましょう。誘いの内容を聞いて、自分の予算と相手の予算が同じぐらいだと思ったらOKしてください。違うと思ったら断ってください。お互いがOKだったら、ペアになって座ってください。

いかがでしょうか？上のスキットやロールプレイと同じ「誘う」ことが目的の活動ですが、学習者は**目的**のために、相手のお財布の中身（**情報差**）を気にしながら、自分の予算に合わせて内容と表現を選び（**選択権**）、相手の**反応**を見ながら会話を進めます。コミュニケーションの要素全てがそろっていますね。また、色々なクラスメートと話す機会ができ、ゲームの雰囲気もあるので、学生は喜ぶと思います。活動中ちゃんと日本語を使っているか、誤った日本語を使っていないか、などに気をつけながら是非試してみてください。

尚、本稿では書きませんでしたが、こういった活動を行う前に、正しい発音や文法を身につけるための基本的なドリル練習をすることも大切です。学習者の様子や学習段階に合わせて、必要な練習を取り入れてください。

4. まとめ

今回は3つの活動を取り上げましたが、普段の導入や練習の段階からこの**目的、情報差、選択権、反応**の4つを意識すると、クラスの中にコミュニケーションが生まれるはず。教師も学習者も、お互いを知るために質問し、自分の本当のことについて話す機会があると、交流ができるでしょう。生徒たちに、たくさんのチャンスと自信を与えてあげることが大切だと思います。皆さんと、いつか日本語でコミュニケーションできる日を楽しみにしています！

参考文献 / 参考文獻 :

国際交流基金(2007)『国際交流基金 日本語教授法シリーズ6 話すことを教える』、松沢伸二(2004)『英語教師のための新しい評価法』大修館書店

มีอะไรบอกเพื่อน みうらくんの耳寄り情報コーナー

ข้อแนะนำ 2 ประการในการเรียนภาษาญี่ปุ่นชั้นกลาง 中級の日本語学習、二つのおススメ

“การตรวจสอบความรู้ภาษาญี่ปุ่นขั้นต้น” และ “การเรียนรู้ด้วยตนเอง” 「初級確認のススメ」と「自分で学習のススメ」

ผมคิดว่าผู้สอนภาษาญี่ปุ่นคงจะมีปัญหาต่างๆ ในการสอนภาษาญี่ปุ่นชั้นกลาง เป็นต้นว่า “ภาษาญี่ปุ่น ชั้นกลางยากจนผู้เรียนในห้องเรียนเกือบทั้งหมด” “ตำราชั้นกลางมีตัวหนังสือมากทำให้น่าเบื่อ” “เข้าใจยากเพราะมีสำนวนที่คล้ายกันมาก ไม่รู้ว่าจะอธิบายอย่างไรดี” “ยากขึ้นอย่างก้าวกระโดดจากเนื้อหาการเรียนชั้นต้นจนผู้เรียนตามไม่ทัน”

ผมขอเริ่มจาก “การตรวจสอบความรู้ภาษาญี่ปุ่นขั้นต้น” ผู้สอนจะพบว่าผู้เรียนยังมีข้อผิดพลาดในการใช้ภาษาญี่ปุ่น กล่าวคือเกือบจะทุกคนเมื่อเรียนภาษาญี่ปุ่นชั้นต้นจบแล้วก็ตาม ก็ยังไม่ค่อยแม่นในเนื้อหาของชั้นต้น ตำราเรียนชั้นกลางนั้นจัดทำขึ้นจากเงื่อนไขที่ว่าผู้เรียนมีความเข้าใจหัวข้อการเรียนพื้นฐานชั้นต้นเป็นอย่างดี ดังนั้น เมื่อผู้เรียนยังไม่ค่อยเข้าใจหัวข้อการเรียนชั้นต้นดังกล่าว ผู้สอนก็ย่อมสอนต่อไปไม่ได้

แล้วจะอย่างไรดี ก่อนชั่วโมงการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นชั้นกลาง ผู้สอนควรให้ผู้เรียนลองทำแบบฝึกหัดรวบรวมหัวข้อการเรียนทั้งหมดในชั้นต้นเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน

ในตำรา「みんなの日本語」มีแบบฝึกหัดทบทวนรวบรวมหัวข้อการเรียนที่ผ่านมาหลายบทเข้าด้วยกันคั่นอยู่เป็นช่วงๆ และยังมีแบบฝึกหัดทบทวนหัวข้อการเรียนทั้งหมดไว้ท้ายเล่มด้วย นอกจากนี้ยังมีแบบฝึกหัดแยกต่างหากที่รวมหัวข้อการเรียนพื้นฐานทั้งหมดจากบทที่ 1 ถึงบทที่ 25 และจากบทที่ 26 ถึงบทที่ 50 สำหรับตำรา「あきこと友だち」ซึ่งจัดทำโดยเจแปนฟาว์นเดชัน กรุงเทพฯ ก็มีชุดรวมข้อสอบ「あきこと友だちテスト問題集」ซึ่งผู้สอนสามารถใช้เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนในแต่ละบทได้เช่นกัน

ยิ่งกว่านั้น ผู้สอนอาจลองเลือกคำถามจากข้อสอบเก่าของข้อสอบวัดระดับความรู้ภาษาญี่ปุ่น ระดับ 3 มาใช้เป็นแบบทดสอบก็ได้ การที่ครูตั้งใจของแบบทดสอบและตรวจสอบโจทย์นั้นด้วยตัวเองเป็นงานที่หนักเอาการทีเดียว ผมจึงขอเสนอให้ใช้แบบทดสอบสำเร็จรูปตามที่ได้อ้างอิงข้างต้น

ตำรา「文法が弱いあなたへ」เป็นตำราเล่มหนึ่งในชุดตำราความรู้ภาษาญี่ปุ่นขั้นต้นที่จะก้าวไปสู่ชั้นกลางซึ่งจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ Bonjinsha ตำรานี้ได้รวมหัวข้อการเรียนที่สำคัญในชั้นต้น ซึ่งช่วยให้สามารถใช้บททวนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ตำราเล่มอื่นในชุดนี้คือ「聴解、漢字語彙、読解が弱いあなたへ」) ผมคิดว่าหัวข้อไวยากรณ์ที่ผู้เรียนยังทำไม่ค่อยได้นั้น ผู้สอนอาจจะให้ผู้เรียนทำเป็นการบ้าน หรือจะลองให้ฝึกกับผู้สอนในชั้นเรียนก็ได้

เมื่อดูผลจากแบบฝึกหัดที่ให้ผู้เรียนทำแล้ว ผู้สอนก็จะทราบว่าผู้เรียนคนนี้ยังไม่เข้าใจการผันรูป หรือคนนี้นิยมใช้กรรมกริยากับกรรมกริยาไม่ถูกต้อง เมื่อผู้สอนทราบจุดอ่อนของผู้เรียนแล้ว การเติมเต็มในส่วนบกพร่องนั้นเป็นหน้าที่ของผู้สอน ถ้าปล่อยทิ้งเอาไว้คงจะไม่ดีใช่ไหมครับ

ดูเหมือนว่าทั้งผู้เรียนและผู้สอนต่างก็รู้สึกว่าการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นชั้นกลางนั้นยาก เช่น การเรียนกลับเน้นการอ่านเป็นหลัก การสอนดำเนินไปในรูปซ้ำๆ แบบเดิมๆ หรือสำนวนที่คล้ายกันมีมาก ไม่สามารถอธิบายได้ดี เป็นต้น “คำศัพท์และสำนวนที่ปรากฏในตำราชั้นกลางจะสอนอย่างไรดี จะอธิบายให้ละเอียดแค่ไหนจึงจะเหมาะสม” ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็น

「中級はなんだか難しくて、教室がシーンとしてしまう」「中級の教科書は文字が多くて、つまらない」「ややこしい、似たような表現がたくさんあって、どうやって説明していいのかわからない」「突然難しくなって学習者が全然ついてこれない」いろんな悩みがあると思います。

そこで、まずオススメしたいのが「初級確認のススメ」です。学習者がつまづいているように感じるの、ほとんどの場合、初級の学習は終わったけれど、初級の学習項目がきちんと定着していないときです。中級の教材は基本的に初級の学習項目が定着していることを前提に作られているので、初級の基本的な事柄がわかっていないと先には進めないわけです。

ではどうするかですが、中級の授業を始める前にまず、初級学習項目全般にわたって出題されている問題集などをやってみて、初級学習項目の定着度を確認します。

「みんなの日本語」には、教科書にいくつかの課のまとまりごとに復習問題がついています。また巻末には全体の復習問題がついています。また別冊の標準問題集でも、1課から25課までと、26課から50課の内容をチェックできる総合練習問題もついています。「あきこと友だち」もJFバンコク日本文化センターが作った「あきこと友だちテスト問題集」というのがあって、各課ごとに理解度が確認できるようになっています。

また古い日本語能力試験の過去問題集から3級の問題を選んでやってみるのもいいかもしれません。教師が自分で問題を作ってチェックするのはなかなか大変なことです。こうした問題集など、既にできあがっているものを利用することをオススメします。

凡人社から出ている初級から中級への橋渡しシリーズ「文法が弱いあなたへ」は、初級の重要な学習項目ごとに、効果的に復習ができるように構成された問題集です（他に「聴解、漢字語彙、読解が弱いあなたへ」があります）。学習者が苦手としている項目について、宿題にしてもいいし、教室で先生と一緒にやってみるのもいいと思います。

学習者が問題をやった結果を見ると、この人は「て形」がよくわかっていないとか、この人は「自動詞、他動詞」でつまづいている、といったことが見えてきます。それがわかれば、やはり、弱いところを補充してあげるのが教師の役割でしょう。そのままほうっておくのはよくありませんよ。

中級の授業は学習者だけでなく教師の皆さんも難しいと感じていることが多いようです。読解中心になって、どうしても単調になってしまったり、類似表現が多くて言葉の説明が上手にできない、とか。「中級の教科書に出てくる語彙や表現はいったいどう

ความกังวลใจของผู้สอนภาษาญี่ปุ่นชั้นกลาง อาจารย์ทุกท่านรู้สึกอย่างไรครับ
เคยรู้สึกอึดอัดสนใจอยู่หน้าตำราบ้างไหมครับ

ผมจะอธิบาย “สำนวนและรูปประโยคชั้นกลาง” ในช่วงการเรียนการสอนตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. อธิบายความหมายของสำนวนโดยใช้ภาษาญี่ปุ่นที่ผู้เรียนได้เรียนมาแล้วบ้าง หรือแปลเป็นภาษาที่ผู้เรียนทุกคนเข้าใจบ้าง พร้อมกับยกประโยคตัวอย่างด้วย

2. ในกรณีที่มีสำนวนนั้นมีข้อจำกัดวิธีการใช้หรือมีคุณสมบัติพิเศษ จะอธิบายพร้อมยกประโยคตัวอย่าง

3. ให้ผู้เรียนแต่งประโยคตัวอย่างเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน

ก่อนหน้านี้มีผู้เรียนชาวเกาหลีที่มีความสามารถเป็นเลิศในการเรียนภาษาญี่ปุ่นได้เขียนประโยคดังนี้

「日本の民法と韓国の民法には類似点も多いが、その反面どえらい相違点も存在する。」

ตกใจใช่ไหมครับ เรื่องนี้เกิดจากการที่เขาเข้าใจความหมายของคำว่า「どえらい」แต่ไม่ทราบถึงคุณสมบัติและข้อจำกัดในการใช้คำนี้แม้จะเป็นผู้เรียนที่สอบผ่านข้อสอบวัดระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่นระดับหนึ่งก็ตาม แต่ถ้าไม่ได้รับการอธิบายว่าจะใช้คำนี้ได้เมื่อไร เขาก็คงจะใช้ไม่ถูกต้อง

จากรายงานผลการสำรวจ ※ ตำราเรียนภาษาญี่ปุ่นชั้นกลาง 28 เล่ม พบว่ามี “สำนวนและรูปประโยคชั้นกลาง” มากกว่า 900 รูปประโยค และการที่จะให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ทั้งหมดนี้ในช่วงการเรียนการสอนเท่านั้นนับว่าเป็นเรื่องค่อนข้างยากใช่ไหมครับ

นอกจากนี้ ยังมีการสำรวจ “สำนวนและรูปประโยคชั้นกลาง” ที่เหมือนกันจากตำราเรียนชั้นกลางมากกว่า 10 เล่ม พบว่ามี “สำนวนและรูปประโยคชั้นกลาง” ที่เหมือนกันอยู่เพียงแค่ 3 ประเภทเท่านั้น จากการสำรวจนี้จะเห็นว่าที่มาของการกำหนดว่า “สำนวนและรูปประโยคชั้นกลาง” ใดที่จำเป็นต้องเรียนในชั้นกลางนั้นยังไม่ชัดเจน

รูปประโยคขั้นต้นเกือบทั้งหมด จะเป็นประโยคที่พบเห็นบ่อยๆ และใช้ในชีวิตประจำวัน และถ้าไม่เรียนก็จะสื่อสารกันลำบาก แต่รูปประโยคชั้นกลางนั้นไม่ได้กำหนดว่าต้องเรียนประโยคใดเป็นพิเศษ ดังนั้น การจะตัดสินใจว่าจะต้องตั้งใจเรียนรูปประโยคใดบ้างจึงกลายเป็นเรื่องยาก

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการกล่าวเช่นนี้ แต่ในช่วงการเรียนการสอนจริง เมื่อมีผู้เรียนนั่งอยู่ตรงหน้า มีตำราเรียนวางอยู่ ผู้สอนก็ต้องทำอะไรสักอย่างหนึ่ง สุดท้าย สิ่งที่คุณสอนจะอธิบายในช่วงการเรียนการสอนก็คือ “สำนวนและรูปประโยคชั้นกลาง” ที่ปรากฏอยู่ในตำราเรียน แม้ว่าจะพยายามเรียนแต่ก็อาจจะไม่ได้พบสำนวนที่เรียนนั้นเลย ตรงกันข้ามสำนวนที่ไม่ได้เรียนผู้เรียนก็อาจจะต้องพบอยู่เป็นประจำก็ได้ ทั้งสองกรณีนี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้

ผมคิดว่าการแก้ไขปัญหานี้คือ ผู้สอนต้องทำให้ผู้เรียนได้มีความคุ้นเคยกับการเรียนรู้ด้วยตนเองและเสริมสร้างความสามารถทางภาษาให้กับผู้เรียนทางลัดที่สุดคือเรียนรู้วิธีการใช้พจนานุกรมหรือหนังสืออ้างอิงเพื่อหาความหมาย วิธีการใช้คำศัพท์สำนวน ในช่วงการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นชั้นกลาง การสร้างนิสัยให้ผู้เรียนใช้พจนานุกรมในชั้นเรียนนั้นอาจจะเป็นสิ่งที่จำเป็น การสร้างนิสัยนี้เป็นเรื่องที่ได้ค่อนข้างลำบากหากทำตามลำพัง แต่ถ้าผู้เรียนได้ฝึกกับผู้สอนหรือกับเพื่อนในชั้นเรียนแล้ว คงจะค่อยๆ มีความชำนาญในการใช้พจนานุกรมมากยิ่งขึ้น ผมเรียกวิธีการเช่นนี้ว่า “การเรียนรู้ด้วยตนเอง”

เอาล่ะครับ ตั้งแต่พฤษภาคมนี้เป็นต้นไป เราลองมา “เรียนด้วยตนเอง” กันนะครับ

やって、どこまで説明したらいいんでしょうか」中級の授業を担当している先生のため息です。みなさんはいかがですか。教科書を前に「うーん」とうなったことはありませんか。

「中級表現・中級文型」を授業で説明する場合、わたしは次のような順序で行っています。

① 表現の意味を既習の日本語で言い換えて説明したり、媒介語で訳したりする。例文も提示する。

② 使い方の制限や、その表現の特別な性質などがある場合は、例文を交えて説明する。

③ 学習者に例文を作ってもらって理解の確認をする。

以前いっしょに勉強していた大変優秀な韓国人の学習者が、こんな文を書いたことがあります。

「日本の民法と韓国の民法には類似点も多いが、その反面どえらい相違点も存在する。」

びっくりですね。これは「どえらい」ということばの意味は理解しているけれど、ことばの性質や使い方の制限を知らなかったためにおきたことです。日本語能力試験の一級に合格しているような学習者でも、そのことばがどんなときに使われるかは、説明されない限りわからないということでしょう。

また、中級の教科書28冊の調査をした結果を報告したレポート※によると、調査した28冊の教科書に提出されていた「中級表現・中級文型」はなんと900以上もあったそうです。これを全部、授業だけでマスターするのはなかなか大変なことですよ。

その上、10冊以上の教科書にとりあげられている、同一の「中級表現・中級文型」は、わずか3種類だったそうで、中級で学ばなければならない「中級表現・中級文型」というものの根拠が如何に薄いかということがよくわかると思います。

初級文型というのは日常生活で頻繁に出会う、これを習得していなければコミュニケーションに困るというのがほとんどです。しかし中級文型といわれるものは、特にこれだけは、というものがなく、いったいどれを授業で一生懸命勉強していけばいいか判断するのは難しいということになります。

しかしそんなことを言っても、実際に目の前に学習者はいるし、教科書もあるわけです。何かしなければならない。結局教師が授業で説明するのは教科書で提出されている「中級表現・中級文型」ということになります。しかし一生懸命勉強しても、もしかするとその表現にはずーっと出会うことがないかもしれないし、反対に勉強していない表現にはいつも出会うというようなことも起きてくるかもしれないわけです。

これを解決するのは、学習者が自分で学習する習慣や力を養うことだと思います。辞書や参考書を使って意味や使い方を学ぶ方法を習得することが一番の近道になります。中級の授業では、教室の中で辞書を使う習慣をつけていくのも必要かもしれません。なかなか一人ではできないことでも、教室の中で先生や、他の仲間と一緒に練習していけば、辞書を引くのもだんだんと上手になるかもしれません。わたしはこれを「自分で学習のススメ」と呼んでいます。

さあ、あしたからみんなで、「自分で学習」!

แนะนำ สื่อ การ สอน

教材 紹介

ในการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น ผู้เข้าสอบส่วนใหญ่มักจะมีความกังวลใจเกี่ยวกับข้อสอบการฟังเนื่องจากมีโอกาสฝึกทักษะด้านนี้น้อยและตำราที่ผลิตมาเพื่อพัฒนาทักษะการฟังก็ยังมีไม่มาก

ในครั้งนี้ออเนะนำหนังสือ “LIVE from TOKYO” ซึ่งเป็นตำราเล่มหนึ่งในชุดการเรียนภาษาชื่อ “LIVE from” ที่จัดทำพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ The Japan Times โดยนำเสนอวิธีเรียนภาษาที่เน้นการฝึกฟังภาษาที่ใช้ในสถานการณ์จริง

เนื้อหาของตำราเล่มนี้มี 17 บท เริ่มจากการเดินทางมาถึงสนามบินนาริตะ การสอบถามการเดินทางไปโรงแรม การไปเที่ยวในโตเกียว เช่น Asakusa Ginza เป็นต้น ในแต่ละบทประกอบด้วย การฟัง A B และ C ตอนสุดท้ายเป็นแบบทดสอบประจำบทละ 2 ข้อ และมีมุมความรู้ที่นำเสนอข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน เช่น ชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของคนญี่ปุ่นในกรุงโตเกียว เป็นต้น นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้แนะนำเทคนิคการใช้ตำราเล่มนี้สำหรับผู้สอน รวมทั้งเฉลยและสคริปต์แบบทดสอบการฟังของแต่ละบทในฉบับแทรก

เนื่องจากแบบฝึกฟังในตำราเล่มนี้เป็นการบินทักเสียงภาษาญี่ปุ่นที่เกิดขึ้น (ที่ใช้) ในสถานการณ์จริง เสียงของคนญี่ปุ่นในบทสนทนาจึงมีความหลากหลายตามวัย อาชีพ และสถานการณ์นั้นๆ เช่น การขอข้อมูลการเดินทาง การประกาศในสถานีรถไฟ การอธิบายภาพ หรือตารางต่างๆ เป็นต้น ภาษาญี่ปุ่นที่ใช้จึงอาจมีความแตกต่างจากภาษาญี่ปุ่นในตำราเรียนบ้าง ผู้เขียนได้เพิ่มคำอธิบายคำศัพท์ ส่วนต่างๆ เป็นภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาเกาหลี พร้อมรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ที่ปรากฏในสถานการณ์ที่สนทนา และได้รวบรวมคำศัพท์ ส่วนเฉพาะที่ควรทราบไว้ให้ด้วย

ผู้ใช้ตำราเล่มนี้สามารถปรับเปลี่ยนวิธีฝึกทักษะการฟังได้ถึง 3 ขั้นตอนโดยฝึกฟังเสียงจากซีดีอย่างเดียว หรือฟังเสียงจากซีดีไปพร้อมๆ กับอ่านคำอธิบายคำศัพท์ ส่วนๆ หรือฟังเสียงจากซีดีไปพร้อมๆ กับอ่านสคริปต์ไปเพื่อให้เหมาะสมกับความสามารถของตนเองหรือผู้เรียน ทั้ง 3 วิธีนี้จะช่วยให้พัฒนาทักษะการฟังได้บ้างไม่มากก็น้อย

“LIVE from TOKYO” (ซีดี 2 แผ่น)
Yoko Asano
The Japan Times
978-4-7890-1357-4
มิถุนายน 2552
2,400 เยน

ชื่อหนังสือ
ชื่อผู้แต่ง
ชื่อสำนักพิมพ์
ISBN
พิมพ์ครั้งที่ 1
ราคาเล่มละ

